

Ta'lim jarayonini tashkil etishga nisbatan texnoloik yondoshuv

Hamraeva AzizaFarhadovna - Jizzax davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya:Maqolada talabalar maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini shakllantirish o'qitish texnologiyalarining predmeti, nazariy asoslari mazmuni izohlab berilgan.

Kalit so'zlar: yirik motorika, sesomotorika, madaniy ko'nikma, mashqlar, xarakatlar

Ta'lim tizimli bilim olishning eng muhim va ishonchli usulidir. Ta'limga ikki tomonlama aloqa ta'lim olish va ta'lim berish, shaxsni har tomonlama rivojlantirish va boshqa xususiyatlar xosdir. Ta'lim, [shuningdek](#), o'ziga xos xususiyatlarga ham ega. Ta'lim o'qituvchi tomonidan boshqariluvchi o'ziga xos anglash jarayonidir. O'qituvchining yo'naltiruvchi sifatidagi roli o'quvchilarning aqliy va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni ta'minlovchi bilim, ko'nikma va malakalarni to'liq o'zlashtira olishlarida ko'rinadi.

Ta'lim o'qituvchining o'quvchilar bilan muloqoti jarayoni ham sanaladi. U o'quvchilarga o'quv materialini mazmunini tushuntirib beradi, savol va topshiriqlar beradi, ularning faoliyatini nazorat qiladi, xato va kamchiliklarini aniqlaydi, yo'l qo'yilgan xatolarni to'g'rilaydi, qanday ishlash lozimligini qayta ko'rsatadi. Har qanday ta'lim o'zida o'qituvchi va o'quvchining faoliyati, ya'ni, o'qituvchining o'rgatish hamda o'quvchining o'rganishga yo'naltirilgan faoliyati, boshqachai aytganda to'g'ridan to'g'ri, bevosita va nisbiy munosabat aks etadi.

Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro muloqat yuzaga keladi. "Muloqot" tushunchasi "ta'lim" tushunchasidan ko'ra keng ma'noga ega. Ta'lim o'quvchilarga nazariy bilimlarni berish asosida ularning bilish qobiliyatlarini o'stirish, ularda amaliy ko'nikma va malakalar, shuningdek, dunyoqarashni shakllantirishga yo'naltirilgan jarayondir.

Ta'lim va ta'lim jarayoni didaktik jarayon sinonim tushunchalar emas. Jarayon bu yaxlit pedagogik hodisa, pedagogik faoliyatning tarkibiy qismi sifatida ta'lim tizimining muayyan holatini o'zgartirish hisoblanadi.

Zamonaviy ta'limning eng muhim unsurlari qadimdan shakllanib kelgan.

Taʼlim maqsadi, mazmuni, shakl, uslub va vositalari taʼlim jarayonlari mazmunini tahlil qilish uchun qoʻllaniladigan anʼanaviy kategoriyalar boʻlib hisoblanadi. Aynan shu kategoriyalar maʼlum predmet, mutaxassislik yoki ixtisoslik boʻyicha oʻquv-tarbiyaviy jarayonni tashkil qiluvchi pedagog faoliyatining predmeti sifatida yuzaga chiqadi. Qayd etilgan pedagogik kategoriyalarni maqsadga muvofiq ravishda yoʻnaltirilgan pedagogik faoliyatning qonuniyat va mezonlarini tizimlashtiruvchi omil vazifasini bajaradi. Uzoq yillar mobaynida qayd etilgan pedagogik kategoriyalar jamiyat ijtimoiy talabi darajasidagi maqsadlarni roʻyobga chiqarish uchun yetarli boʻlib kelgan. Muayyan davrlarda bir guruh pedagoglar tomonidan barcha davrlarda amalga oshirilgan pedagog faoliyatning darajasi qoniqarsiz deya baholaganlar. Ular, xususan, pedagogik tushunchalarga berilgan taʼrif va tavsiflarning noaniqligi, taʼlim jarayonlarini tavsiflovchi baʼzi kategoriyalarning yetishmasligi, taʼlim maqsadi, mazmuni, shakli, uslubi va oʻqitish vositalari oʻrtasida oʻzaro uzviylikning mavjud emasligi kabi holatlarni doimiy ravishda tanqid qilib kelganlar. Ular tomonidan «metodika» tushunchasi yuqori darajadagi subʼektivlikka ega ekanligi taʼkidlanadi. Haqiqatda esa taʼlim natijalari oʻquvchining pedagogik jarayonlaridan muvaffaqiyatli oʻtganligi bilan belgilanadi. Pedagogik jarayonning mohiyati – oʻqituvchi hamda oʻquvchining birgalikdagi faoliyati mazmunida aks etadi, mazkur jarayonda pedagog oʻquvchiga yuzaga kelgan qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi. Pedagogik yordamning asosiy mohiyati pedagogik jarayonning tavsifi, uning maʼlum maqsadga yoʻnaltirilganligi, shuningdek, shaxsni shakllantirish va tarbiyalash borasida hal etiladigan vazifalar bilan ifodalandi. Pedagog axborotlarni eʼlon qilish, koʻrsatish, eslatish, tushuncha yoki maslahat berish, yoʻnaltirish, xaqqoniylashtirish, kengashish, bartaraf etish, hamdardlik qilish, ilhomlantirish, qiziqish va hurmatni izhor qilish, talabchanlikni qoʻllab-quvvatlash kabi koʻrinishlarda yordam beradi. Bu oʻrinda taʼlim maqsadlarining belgilanishi kimga va nima uchun, mazmunni tanlash va ishlab chiqish nima, taʼlim jarayonlarini tashkil qilish qanday, taʼlim metod va vositalarining belgilanishi nimalar yordamida, shuningdek, oʻqituvchilar malaka darajasi kim, erishilgan natijalarni baholash metodi qanday yoʻl bilan

inobatga olinishi lozim. Keltirilgan mezonlarning majmuaviy tarzda qo'llanilishi o'quv jarayonining mohiyati va texnologiyasini belgilab beradi. Pedagogik vazifalarning hal etilishini ta'minlovchi o'qitish texnologiyasini loyihalashga qaratilgan o'qituvchi faoliyatining mazmuni metod, shakl va vositalar asosida shakllantiriladi. O'qitish jarayoniga faoliyat nuqtai nazaridan yondashish konsepsiyasiga asoslanib, uni tashkil etish quyidagi mantiqiy ketma-ketligini asoslash mumkin: dastlab o'quv material mazmunining tavsifi, uni o'rganishdan ko'zlangan maqsad o'zlashtirish darajalari, shuningdek, pedagogik vazifaning qo'yilish shartlari tahlil etiladi. So'ngra, o'qitishning mos ravishdagi metodlari hamda o'quvchilarning bilish faoliyatini boshqarish tizimi ishlab chiqiladi. Shu asosda o'qitish vositalarining ro'yxati tuziladi. Ushbu usul bilan hosil qilingan metod va ta'lim vositalarining yaxlit tizimi tashkiliy shakllar bilan uyg'unlashtiriladi, ya'ni, muayyan texnologiya ishlab chiqiladi. Umumlashgan pedagogik texnologiyalar ma'lum psixo-pedagogik asoslarda qurilgan «sintetik nazariya» sifatida qaraladi. Tadbiqiy pedagogik texnologiyalar oldindan rejalashtirilgan natijaga erishishga yo'naltirilgan kasbiy tayyorgarlik jarayonini loyihalash muammosini metodik jihatdan hal etishga yo'naltiriladi. Bugungi kunda pedagogik texnologiyalar tadbiqiy asosini shaxsiy faoliyatli yondoshuv, tanqidiy-ijodiy fikrlash, muammolarni hal etish, qaror qabul qilish va jamoada hamkorlikni qaror toptirishga oid pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish ehtiyoji yuzaga kelmoqda. Shunday qilib, avvaldan loyihalashtirilgan ta'lim-tarbiya jarayonining pedagogik texnologiyasi o'zida metodlar tizimi, ta'lim metodik usullari, maqsad, vositalari, o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikda faoliyat ko'rsatish imkoniyatlari hamda yakuniy natijalarga erishish borasidagi majmuani mujassamlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Sh. M. Mirziyoyev "Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz". O'zbekiston -2017
2. Do'stmuhamedova Sh.A., Nishonova Z.T. va boshqalar "Yosh davrlari va pedagogik psixologiya". T.:Fan va texnologiyalar 2013-343 bet

3. 10. G.B Shoumarov va boshqalar. 1001 savolga psixologning 1001 javobi.
Toshkent. "Mehnat". 2010 yil.